

Motion till riksdagen 2018/19:40

av **Ulla Andersson m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2017/18:271 Ändrade regler för Första–Fjärde AP- fonderna

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gränsvärdena för AP-fondernas ägande i svenska aktiebolag bör höjas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nya riktlinjer för AP-fonderna i fråga om miljö och etik och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas ett förbud mot rörliga ersättningar i AP-fonderna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett oberoende råd bör tillsättas i syfte att årligen följa upp AP-fondernas placeringar och kontinuerligt utvärdera verksamheten och tillkännager detta för regeringen.

Placeringsregler

Dagens placeringsregler för Första–Fjärde AP-fonderna grundar sig på finansiella modeller som användes i slutet av 1990-talet. Vid den tiden var aktier, räntebärande värdepapper och fastigheter det naturliga inslaget i en institutionell portfölj. I dag har avkastningsprofilen för dessa tillgångsslag förändrats, t.ex. är avkastningen för ränteplaceringar betydligt lägre, men även nya tillgångsslag har tillkommit.

Propositionen innehåller några förslag till ändrade placeringsregler. För det första föreslås att begränsningen om att bara 5 procent av en AP-fonds tillgångar får vara placerade i onoterade tillgångar och att dessa investeringar måste ske indirekt via riskkapitalföretag eller liknande tas bort. Den begränsningen ersätts med en regel om att andelen illikvida tillgångar, till vilka onoterade tillgångar räknas, högst får uppgå till 40 procent av fondkapitalet. Vänsterpartiet välkomnar förslaget då ändringen ligger i linje med vad vi drivit under en längre period.

Regeringen föreslår vidare att kravet på en minsta andel räntebärande papper ska sänkas från 30 till 20 procent samt att Första–Fjärde AP-fonderna inte heller i fortsättningen ska få placera fondmedel i råvaruderivat. Vänsterpartiet står bakom dessa förslag.

Det nuvarande regelverket för Första–Fjärde AP-fonden innehåller bl.a. följande två bestämmelser som begränsar AP-fondernas inflytande i de bolag de investerar i:

1. Marknadsvärdet av en fonds innehav av aktier i svenska aktiebolag som är upptagna till handel på reglerad marknad i Sverige får högst uppgå till 2 procent av det totala marknadsvärdet av sådana aktier och 2. Röstetalet i ett enskilt bolag får högst uppgå till 10 procent. För att kunna använda AP-fonderna som en del i en strategisk näringspolitik bör dessa gränsvärden höjas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Mål och förvaltning av AP-fonderna

I 4 kap. 1 § lagen om allmänna pensionsfonder anges att det övergripande målet för Första–Fjärde AP-fondernas placeringsverksamhet är att fondmedlen ska förvaltas på sådant sätt att de blir till största möjliga nytta för försäkringen för inkomstgrundad ålderspension. Detta kan synas vara ett självklart mål. Men hur ska målet tolkas om t.ex. placeringar i fossilindustrin och vapenindustrin anses generera bäst avkastning? Det nuvarande regelverket är förhållandevis tydligt med att avkastningsmålet för AP-fonderna är överordnat andra hänsynstaganden.

I propositionen föreslår regeringen att ett nytt mål för placeringsverksamheten införs. Första–Fjärde AP-fonderna ska förvalta fondmedlen på ett föredömligt sätt genom ansvarsfulla investeringar och ansvarsfullt ägande. Regeringen anför vidare att vid förvaltningen ska särskild vikt fästas vid hur en hållbar utveckling kan främjas utan att det görs avkall på det övergripande målet för placeringsverksamheten. Regeringen motiverar det nya målet med att det bör finnas en förväntan på att Första–Fjärde AP-fonderna, som statliga myndigheter och förvaltare av statliga pensionsmedel, aktivt arbetar med att integrera ESG-frågor (eng. environment, social and governance) vid förvaltningen av fondmedlen. Med environment avses t.ex. bolagens inverkan på miljö och klimat (miljöaspekter). Med social avses frågor som rör socialt ansvarstagande, t.ex. mänskliga rättigheter, arbetstagar rättigheter och likabehandling (sociala aspekter). Med governance avses frågor som rör styrningen av ett bolag, t.ex. aktieägares rättigheter och frågor om ersättningar till ledande befattningshavare (bolagsstyrningsaspekter).

Vänsterpartiet anser att det är bra att regeringen inför ett nytt mål för placeringsverksamheten om föredömlighet och ansvarsfulla investeringar. Men vi ifrågasätter om det kommer att göra så stor skillnad. För samtidigt som det nya målet införs slår regeringen fast att ESG-frågor ska främjas utan att göra avkall på det övergripande målet för placeringsverksamheten. Man skriver också: ”Att beakta dessa aspekter är en självklar del av en modern förvaltningsstrategi i syfte att motverka risker och öka avkastningen i de fall det finns ett samband mellan avkastning och beaktande av ESG-frågor.” Formuleringen kan tolkas som att det bara är intressant att beakta ESG-frågor i de fall beaktandet av dessa kan förväntas ha en positiv effekt på avkastningen. Vänsterpartiet anser att det bör ställas betydligt tuffare krav på AP-fonderna avseende

miljö och etik. Vi anser att AP-fondernas placeringar ska vägledas av följande riktlinjer avseende miljö och etik.

- Miljömässiga och etiska hänsyn ska likställas med målet om hög avkastning.
- AP-fonderna ska inte göra några nyinvesteringar i kol, olja eller fossilgas.
- AP-fonderna ska avveckla befintliga investeringar i fossilindustrin inom fem år.
- Samtliga AP-fonder ska ha kvantitativa mål för investeringar i förnybar energi.
- Samtliga AP-fonder ska redovisa beräknade utsläpp av växthusgaser för sina investeringar.
- AP-fonder ska inte investera i bolag som använder skatteparadis för att undgå beskattning.

Vad som ovan anfs om nya riktlinjer för AP-fonderna avseende miljö och etik bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Inför ett bonusförbud

Rörliga ersättningssystem i finanssektorn var en bidragande orsak till finanskrisen 2007–2009. Såväl de ledande skikten som tjänstemännen på lägre nivåer hade, och har alltjämt, stora delar av sina löner kopplade till omsättningen (kreditvolymerna) och till kortsiktiga resultatmål, vilket uppmuntrat riskabel kreditgivning och placeringar i riskfyllda värdepapper.

Förutom vd och övrig fondledning har de flesta anställda i AP-fonderna rörliga ersättningar utöver sina fasta löner. Dessa ersättningssystem riskerar att leda till spekulation och mer riskfyllda placeringar. Ett förbud mot rörliga ersättningar i AP-fonderna bör införas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Tillsätt ett oberoende utvärderingsorgan

Ansvaret för att granska AP-fondernas placeringar ligger på Etiska rådet. Det finansieras av AP-fonderna själva och har en inhyrd konsult som den stora kostnaden för verksamheten. Trots omfattande placeringar, många gånger i strid med internationella konventioner Sverige skrivit under, är rådets verksamhet högst begränsad i jämförelse med kostnaderna för AP-fondernas placeringsverksamhet.

Vi ser ytterligare två problem med rådets verksamhet. Dels är det problematiskt att AP-fonderna själva styr det råd som ska granska deras investeringar, dels är det olyckligt att granskningarna görs i efterhand, och inte innan fonderna väljer att investera i ett visst bolag.

Ett oberoende råd bör tillsättas i syfte att årligen följa upp AP-fondernas placeringar och kontinuerligt utvärdera verksamheten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Rådets uppföljning och utvärderingar bör inriktas på huruvida de företag AP-fonderna investerar i lever upp till etiska riktlinjer om mänskliga rättigheter och vilka miljömässiga hänsyn de tar. Såväl uppföljningarna som utvärderingarna bör presenteras för riksdagen och vara föremål för debatt.

Ulla Andersson (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Ida Gabrielsson (V)

Christina Høj Larsen (V)

Ilona Szatmari Waldau (V)

Ali Esbati (V)

Tony Haddou (V)

Daniel Riazat (V)

Cicie Weidby (V)